

UN DEPOZIT DE MONEDE BIZANTINE DIN DOBROGEA (SEC. VI)

Gabriel CUSTUREA

Studiul circulației monedei bizantine în Dobrogea s-a bucurat de atenția unor generații succesive de cercetători români și străini¹. În bibliografia de specialitate tezaurele ocupă un loc însemnat², iar de curând a apărut și o mult așteptată monografie dedicată acestui tip de descoperiri³. Rândurile care urmează se referă tocmai la o astfel de descoperire.

Achiziționat de muzeul constănțean în anul 2002, lotul cuprinde patru monede (*solidus*), pe care vânzătorii au afirmat că le-au cumpărat în anii '60 de la vecinii de naționalitate bulgară. Probabil că piesele au fost descoperite fie la Ostrov, fie la Silistra. Fără îndoială avem de-a face cu un fragment de tezaur din zona respectivă.

Din multitudinea de evenimente politico-militare, care puteau afecta regiunea după jumătatea secolului al VI-lea până spre anul 565 este greu de precizat cel care a cauzat ascunderea/pierderea acestui lot⁴. Îl putem lega totuși cu o mare probabilitate de atacul cutrigur din anul 559. Pentru jumătatea sec. al VI-lea nu se individualizează cu precizie un lot de tezaure care să formeze un orizont bine conturat cauzat de vreun eveniment major pentru provincie. Putem însă aminti câteva descoperiri ce datează din vremea împăratului Justinian I: Caliacra⁵, Cavarna⁶, Constanța⁷, Histria⁸, Satu Nou (Oltina)⁹, Silistra (?)¹⁰.

Pe teritoriul Dobrogei bizantine au fost găsite mai multe tezaure compuse din monede din metal prețios pe care ținem să le enumerăm: Abrit¹¹, Adamclisi

¹ CUSTUREA 2004-2005, p. 491-492, n. 1-4, 6; GÂNDILĂ 2003-2005, p. 109-129, iar mai recent CUSTUREA 2006, p. 415-417; CUSTUREA, CLIANTE 2006, p. 423-434.

² JURUKOVA 1970, p. 255-263; ANGELOVA, PENCEV 1989, p. 38-43; METCALF 1991, p. 130-148; TORBATOV 1998, p. 64-69; CURTA 1996, p. 65-224.

³ MORRISSON, POPOVIĆI, IVANISEVIĆI 2006, *passim*.

⁴ VULPE, BARNEA 1968, p. 417-419, 429-430.

⁵ MORRISSON, POPOVIĆI, IVANISEVIĆI 2006, p. 175, nr. 75

⁶ IVANOV 1995, p. 311 nr. 6.

⁷ MITREA 1983, p. 239-262; POENARU BORDEA, NICOLAE 1986-1991, p. 101-115.

⁸ POENARU BORDEA 1982, p. 155, nr. 113-129.

⁹ POENARU BORDEA, MITREA 1991, p. 218, nr. 9.

¹⁰ AVDEV 1981, p. 36, nr. 190.

¹¹ TORBATOV 1998, p. 64-69.

(AV + AE)¹², Caliacra¹³, Cernavodă¹⁴, Pantelimonu de Sus¹⁵, Slava Rusă¹⁶. Se observă că descoperirile provin mai ales din mediul urban fortificat și din cel al garnizoanelor militare, ceea ce confirmă odată în plus că astfel de plăți se făceau funcționarilor administrației bizantine și armatei cantonate în provincie.

Catalog

Justinianus I

1. AV. ↓ Solidus, 4,48 g., 21 mm

MIBE, p.112, nr. 5.

Constantinopol, A, a = 527-537

DNIVSTINI - ANVSPPAVC	✱
-----------------------	---

VICTORI - AAVCCCA	CONOB
-------------------	-------

Inv. 6133

3. AV. ↓ Solidus, 4,48 g., 22,5x21 mm

MIBE, p. 113, nr. 7.

Constantinopol, E, a = 542-565.

DNIVSTINI - ANVSPPAVC	✱
-----------------------	---

VICTORI - AAVCCCE	CONOB
-------------------	-------

Inv. 6133

2. AV. ↓ Solidus, 4,50g., 22,5x21 mm

MIBE, p. 112, nr. 6.

Constantinopol, Δ, a = 537-542.

DNIVSTINI - ANVSPPAVC	✱
-----------------------	---

VICTORI - AAVCCCΔ	CONOB
-------------------	-------

Inv. 6135

4. AV. ↓ Solidus, 4,44 g., 20,5 mm

MIBE, p. 113, nr. 7.

Constantinopol, E, a = 542-565.

DNIVSTINI - ANVSPPAVI	✱
-----------------------	---

VICTORI - AAVCCCE	CONOB
-------------------	-------

Inv. 6134

BIBLIOGRAFIE

ANGELOVA, PENCEV 1989 - S. Angelova, V. Pencev, *Srebârno sâkrovișce ot Silistra*, Arheologija 31/2 (1989), p. 38-43.

AVDEV 1981 - St. Avdev, *Monetnite nohodki ot Bălgarija namereni v perioda 1823-1900 g.* (Po arhivni i literaturni danii), Numizmatika, 15, 2, p. 24-40.

CURTA 1996 - Fl. Curta, *Invasion or Inflation. Sixth to Seventh Century Byzantine Coin Hoards in Eastern and Southeastern Europe*, Ann IIN, 43 (1996), p. 65-224.

CUSTUREA 2004-2005 - G. Custurea, *Date noi privind circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. V-VII)*, Pontica 37-38 (2004-2005), p. 491-536.

CUSTUREA 2006 - G. Custurea, *Noi descoperiri monetare din așezarea de la Capu Dealului - Oltina*, Pontica 39 (2006), p. 415-421.

CUSTUREA, CLIANTE 2006 - G. Custurea, Tr. Cliante, *Monede bizantine descoperite în Dobrogea*, Pontica 39 (2006), p. 423-434.

GÂNDILĂ 2003-2005 - A. Gândilă, *Sixth-to-seventh Century Coin Circulation in Dobrudja*, CN 9-11 (2003-2005), p. 109-166.

¹² OCHEȘEANU 1997, p. 163-182.

¹³ MORRISSON, POPOVIĆI, IVANISEVIĆI 2006, p. 175, nr. 75.

¹⁴ POENARU BORDEA, OCHEȘEANU 1983-1985, p. 177-197.

¹⁵ PÂRVAN 1913, p. 304, nr. 42, 44-46.

¹⁶ IACOB 2005, p. 75-80.

IACOB 2005 - M. Iacob, *Le trésor de solidi romaino-byzantins découvert à Ibida (Scythie Mineure)*, în *Simpozion de numismatică dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003)*. Chișinău 26-28 noiembrie, 2003. *Comunicări, studii și note*, București, 2005, p. 75-80.

IVANOV 1995 - V. Ivanov, *Nijakolko monetni nahodki ot Yujna Dobrudja*, Dobrudja, 12 (1995), p. 310-312.

JURUKOVA 1970 - J. Jurukova, *Les invasion slaves au sud du Danibe d'après les trésors monétaires en Bulgarie*, Byz. Bulg. 3 (1970), p. 255-263.

METCALF 1999 - D. M. Metcalf, *Avar and slav invasion into the Balkan peninsula (c. 575-625): the nature of the numismatic evidence*, Journal of Roman Archaeology, 4 (1999), p. 140-148.

MITREA 1983 - B. Mitrea, *Un tezaur de monede bizantine descoperit la Constanța, Pontica* 16 (1983), p. 239-262.

MORRISON, POPOVIĆ, IVANISEVIĆ 2006 - C. Morrisson, Vl. Popović, V. Ivanisević, *Les trésors monétaires byzantines de Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, *Réalité Byzantine*, 13, Paris.

OCHEȘEANU 1997 - R. Ocheșeanu, *Tezaurul de monede bizantine descoperit la Tropaeum Traiani în campania din anul 1908*, SCN 11(1997), p. 163-182.

POENARU BORDEA 1982 - Gh. Poenaru Bordea, în Al. Suceveanu, *Histria. VI Les thermes romains*, București, 1982.

POENARU BORDEA, MITREA 1991 - Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie*, Dacia NS 35 (1991), p. 215-228.

POENARU BORDEA, NICOLAE 1986-1991 - Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae, *Minimi din tezaurul descoperit la Constanța în cartierul Anadolchioi*, BSNR, 80-84 (1986-1991), 134-139, p. 101-115.

POENARU BORDEA, OCHEȘEANU 1983-1985 - Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Tezaurul de monede bizantine de aur descoperit în săpăturile din anul 1899 de la Axiopolis*, BSNR, 67-69 (1983-1985), 131-133, p. 177-197.

TORBATOV 1998 - S. Torbatov, *Ranovizantijsko zaltno monetno sakrovište ot Zaldapa (Provincija Skitija)*, Num. i Sfrag, 5/1 (1998), p. 64-69.

VULPE, BARNEA 1968 - R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei, II. Romanii la Dunărea de Jos*, București.

A SMALL HOARD OF BYZANTINE COINS FROM DOBRUDJA (6th CENTURY)

Abstract

The author presents a small hoard of four gold coins, probably a fragment of a hoard, discovered at Ostrov or Silistra. All the four pieces are issued by emperor Justinian I and they join the other discoveries of precious metal pieces made at Abrit, Adamclisi, Caliacra, Cernavoda, Pantelimonu de Sus, Silistra, Slava Rusă.

The author underlines the fact that all these discoveries came from the urban or military garrison places.

1

2

3

4

Planşa I.